

Presentació

**Asun Llana
i M. Cruz Molina***

El nom de la revista *Temps d'Educació* ens inspira a l'hora de plantejar-nos l'actuació en el fenomen de les drogues. Ja és «temps» de començar un debat en profunditat sobre aquest tema, i amb això no volem dir que no s'hagi fet o no s'estigui fent, però no des de la pedagogia. De fet, encara que se'n parla molt, creiem que no hi ha un discurs teòric elaborat des d'aquesta disciplina.

Habitualment, quan es fa referència a l'educació en el tema de les drogues, la qüestió es vincula molt a la prevenció. Però, en canvi, sembla que el paper de l'educació

no és tan clar quan ens referim a l'anomenat problema de la drogodependència (és a dir, un cop instaurada la dependència). Sembla que en aquests casos sigui més adient parlar de «tractament» i que es justifiqui més l'actuació des d'altres disciplines. Tot i així, en els darrers anys, amb el canvi d'orientació de les polítiques d'actuació en drogues i l'augment de la tendència cap a la política de reducció de danys, s'amplia la prevenció cap a diferents moments del procés (prevenció primària, secundària i terciària) i, per tant, sembla més factible introduir l'acció socioeducativa i justificar-la.

Unes altres qüestions que creiem que cal destacar són la importància d'actuar més enllà del subjecte que fa un ús o un abús de la substància, així com deixar de pensar en l'adolescència i la joventut com els dos períodes de la vida més associats al consum de drogues i, especialment, a la iniciació. Pensem que s'ha de fer un abordatge més global del fenomen, actuar amb tota la població, amb la comunitat, que és el lloc de producció i construcció del problema de les drogues i el lloc on es poden trobar alternatives i solucions als conflictes. Per tant, hauriem de fer extensiva l'actuació a tots els sectors de població, amb qualsevol edat i en qualsevol lloc.

Avui en dia l'ús que es fa de les drogues és força generalitzat i, per tant, el seu consum ja no es pot identificar amb una població determinada, tot i que encara se'n té una concepció estereotipada, fortament influïda pels mitjans de comunicació social. Ni les causes del con-

* Asun Llana és llicenciada en Pedagogia. Cap d'Estudis de l'ensenyament d'Educació Social i professora del departament de Teoria i Història de l'Educació a la Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona.

Adreça professional: Departament de Teoria i Història de l'Educació. Divisió de Ciències de l'Educació. Universitat de Barcelona. Campus de la Vall d'Hebron. Passeig de la Vall d'Hebron, 171. 08035 Barcelona.

* M. Cruz Molina és doctora en Medicina, professora titular de la Universitat de Barcelona. Imparteix classes sobre salut i educació, així com de drogues i educació als ensenyaments d'Educació Social i Pedagogia. És membre del Grup GRISIJ.

Adreça professional: Departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic. Divisió de Ciències de l'Educació. Universitat de Barcelona. Campus de la Vall d'Hebron. Passeig de la Vall d'Hebron, 171. 08035 Barcelona.

sum són les mateixes, ni tothom dóna el mateix significat a la droga, sinó que s'estan produint alguns canvis importants que cal considerar, com ara les tipologies de consum, els tipus de relació, la percepció social... El que no ha variat és l'existència del conflicte social que genera el fenomen de la droga. Hi ha una disfunció en la relació del subjecte amb el seu context i amb els elements que el componen (entre ells, la droga); per tant, ens hauríem de plantejar, pel que fa a aquest fenomen, com trobar l'equilibri entre la voluntat individual i l'ordre social: Li podem exigir responsabilitats al subjecte respectant la seva voluntat? Fins on? Com podem preparar-lo per a la convivència amb aquest objecte (les drogues)?...

En definitiva, el plantejament és senzill: tenim un conflicte social, construït o no socialment. La realitat és que produeix pors, inseguretats, desequilibris... i que, d'alguna manera, hem d'aconseguir reconduir aquesta relació conflictiva tractant de generar actituds responsables, donar elements per a la circulació del subjecte en el context i desenvolupar les capacitats per conèixer i saber utilitzar les drogues adequadament i sense riscos. El que fem, en definitiva, és referir-nos a l'educació. No com a única possibilitat, no com a solució definitiva —ja ens agradaria—, sinó com a un element més, i clau, en aquesta tasca interdisciplinària.

Ens agradaria que aquesta tribuna servís per donar a conèixer alguns dels elements que configuren l'actual estat de la qüestió. No es

tracta d'una revisió exhaustiva de tot allò que es podria aportar sobre el tema, sinó que és senzillament un recull d'informació des de la visió d'experts de diversos camps i disciplines. Podríem diferenciar dues parts. La primera és més general, per situar el lector i la lectora en les reflexions que es fan al voltant de l'educació, les situacions de consum i les perspectives des de l'Administració. La segona part fa referència en conjunt a com s'articula l'acció educativa des dels diferents nivells d'intervenció.

Aquestes parts es concreten en el seguit d'articles que us presentem a continuació. Per començar, us proposem la reflexió d'Asun Llena i M. Cruz Molina sobre un tema que pensem que s'hauria de posar sobre la taula dels debats socials especialment destinats a tractar aspectes abordables des de l'educació. Per això hem cregut oportú obrir la tribuna amb el nostre punt de vista i els nostres interrogants al voltant de la relació «drogues i educació» com a nucli de partida en l'intent de situar l'educació en el lloc que li pertoca en referència al fenomen social de les drogues.

Els elements informatius i d'anàlisi que ens proposen Jaume Funes i Carles Sedó a l'article «Usos de drogues: una realitat que canvia, unes preocupacions que han de canviar» fan referència als usos de drogues i als canvis en els models de relació que s'hi estableixen, que ens porten cada vegada més a la situació d'acceptació d'una convivència raonable amb certs consums, a preocupar-nos més de les relacions personals i altres valors

de la vida i a evitar que les drogues continuïn fent-nos perdre el nord. Per tant, una opció des de l'educació podria ser replantejar les relacions amb joves i adolescents.

Més endavant Carmen Vecino, a «Actuacions de les institucions públiques en el context d'ús de drogues i dels problemes que se'n puguin derivar», fa una revisió de la resposta que l'Administració ha donat davant del fenomen de la droga, la seva evolució i els nous plantejaments. Tot i que ha predominat el model sanitari, en l'actualitat s'ha produït una obertura cap a altres camps, qüestió que ha estat afavorida per la política de reducció de riscos i danys.

Per completar aquesta part de marc general, creiem que és necessari conèixer i comprendre les possibilitats i limitacions de l'actuació educativa en el nostre context jurídic: presentem un article de Gabriel Sanz que ens aporta algunes reflexions sobre el «Revisió bàsica del marc jurídic vigent en relació a l'actuació socioeducativa en el fenomen de les drogues».

En relació amb els nivells d'actuació, iniciem la segona part amb Carmen Orte i Martí X. March, amb «Mites i realitats de la prevenció de les drogodependències (o de com avançar en l'eficàcia de la preven-

ció)», on se'ns ofereixen diverses modalitats de programes de prevenció de drogues, els seus objectius i les qüestions clau que plantegen. També elaboren una anàlisi crítica sobre la seva eficàcia. Quant al segon nivell, el de tractament i reinserció, Víctor Martí, a «El tractament de les drogodependències», exposa que és necessari tenir en compte la complexitat del fenomen per poder establir estratègies integradores de caire global. També s'inclouen, tot i que no es tracta d'un nivell d'intervenció en si mateix, reflexions específiques sobre l'actuació socioeducativa i la inserció. Toni Garín, a «Aspectes educatius i inserció de drogodependents», vol destacar la importància del subjecte i el factor temps com a elements clau en el procés educatiu.

Ens agradaria que aquesta tribuna aportés alguns elements que permetessin obrir el debat, ja anunciat anteriorment, per desenvolupar l'acció socioeducativa en aquest camp.

En l'actualitat, tot i ser un àmbit d'actuació interdisciplinària, no hi ha massa producció teòrica des de la pedagogia. Creiem que poder obrir aquesta tribuna en una revista adreçada majoritàriament a persones vinculades al sector educatiu pot contribuir a impulsar el debat.